

Euroopan unionin ja Ukrainan sekä Euroopan unionin ja Moldovan tasavallan välisten väliaikaisten maanteiden tavaraliikennesopimukset ja niiden voimassaolon jatkaminen

Kokous
Coreper I, 20.3.

U 123/2022 vp

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Sekakomitean tulee tehdä päätös EU:n ja Moldovan välisen maanteiden tavaraliikennesopimuksen jatkamisesta maaliskuun 2024 loppuun mennessä. EU:n ja Moldovan välisen maanteiden tavaraliikennesopimuksen voimassaolon jatkamista koskeva ehdotus on tarkoitus hyväksyä Coreper I -kokouksessa 20.3.2024. EU:n ja Ukrainan välisen maanteiden tavaraliikennesopimuksen käsittelyn on tarkoitus jatkua vielä maaliikennetyöryhmässä.

EU:n ja Ukrainan välisen väliaikaisen maanteiden tavaraliikennesopimuksen muuttamista ja voimassaolon jatkamista sekä EU:n ja Moldovan välisen väliaikaisen maanteiden tavaraliikennesopimuksen voimassaolon jatkamista on käsitelty neuvoston maaliikennetyöryhmässä viikoilla 10 ja 11. Jäsenvaltioilla on noussut huomioita lähinnä jatkoon pituuteen liittyen, mutta joitain huomioita erityisesti Ukrainaa koskevan sopimuksen sisällöstäkin esiintyi.

Suomen kanta

Suomi on tukenut EU-tason yhteisiä toimia, joita on tehty Venäjän Ukrainassa aloittaman sodan vuoksi. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että toimia jatketaan niin kauan kuin on tarpeen.

Valtioneuvosto kannattaa EU:n ja Ukrainan välisen väliaikaisen maanteiden tavaraliikennesopimuksen muuttamista ja sopimuksen voimassaolon jatkamista ehdotetulla tavalla.

Valtioneuvosto voi myös hyväksyä muutoksia ehdotettuihin sopimuksen muutostarpeisiin sekä voimassaolon keston. Valtioneuvosto pitää hyvänä, että valvonnan edellytyksiä pyritään parantamaan ja sopimuksen täytäntöönpanoa tehostamaan.

Valtioneuvosto kannattaa EU:n ja Moldovan välisen väliaikaisen maanteiden tavaraliikennesopimuksen voimassaolon jatkamista. Valtioneuvosto voi myös hyväksyä muutoksia ehdotettuun voimassaolon keston.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että jatkossakin sopimusten voimassaoloa arvioidaan ja niiden kestoja jatketaan, mikäli tarpeen.

Pääasiallinen sisältö

Euroopan unionin ja Ukrainan väliseen maanteiden tavaraliikennettä koskevaan sopimukseen ehdotetut muutokset ja voimassaolon jatkaminen

Sopimuksen mukaisesti nimetty sekakomitea voi jatkaa sopimuksen voimassaoloa. Koska sekakomitea ei kuitenkaan voi päättää muutoksista, joilla pyritään vahvistamaan sopimuksen täytäntöönpanoa ja ottamaan käyttöön uusi suojalauseke, johon komissio pyytää neuvostolta myös lupaa neuvotella sopimuksen voimassaolon jatkamisesta.

Ehdotuksen 1 artiklan mukaisesti valtuutetaan komissio neuvottelemaan Euroopan unionin puolesta sopimukseen tehtävistä muutoksista, mukaan lukien sen kesto. Ehdotuksen 2 artiklassa vahvistetaan, että komission tulee noudattaa neuvotteluohjeita ja 3 artiklassa vahvistetaan, että neuvottelut käydään erityiskomiteaa kuullen. Sopimusta ehdotetaan muutettavaksi seuraavilta osin ehdotuksen liitteen mukaisesti:

- Sopimuksen voimassaolon jatkaminen vähintään 31.12.2025 saakka;
- Asianmukaiset toimenpiteet sopimuksen soveltamisessa havaittujen vaikeuksien korjaamiseksi;
- Lauseke, jonka mukaan molemmat osapuolet voivat keskeyttää sopimuksen soveltamisen kokonaan tai osittain tai toteuttaa sen puitteissa muita suojatoimenpiteitä tietyllä maantieteellisellä alueella enintään kolmen kuukauden ajan, jos kyseisen maantieteellisen alueen maantieliikennemarkkinat häiriintyvät merkittävästi.
- Komissio ilmoittaa unionin puolesta kaikista tämän lausekkeen mukaisista toimenpiteistä sopimuksen toiselle osapuolelle. Sopimuksen soveltamisen keskeyttäminen perustuu SEUT-sopimuksen 218 artiklan 9 kohdan mukaiseen neuvoston päätökseen ja komission omasta aloitteestaan tai jäsenvaltion pyynnöstä tekemään ehdotukseen;
- Lauseke, jolla laajennetaan sekakomitean toimivaltaa antamalla sille mahdollisuus päättää sopimuksen soveltamisen väliaikaisesta keskeyttämisestä, jos on vankkaa ja selkeää näyttöä siitä, että sopimuksen tavoitteet eivät selvästikään enää täyty; ja
- Perustetaan erityinen tilapäinen työryhmä seuraamaan näiden toimenpiteiden täytäntöönpanoa ja helpottamaan sopimuksen käytännön täytäntöönpanoa. Se noudattaa sekakomitean työjärjestyksen 9 artiklassa vahvistettuja sääntöjä sopimuksen seurannasta.

Euroopan unionin ja Moldovan välisen maanteiden tavaraliikennettä koskevaan sopimuksen voimassaolon jatkaminen

Ehdotuksen 1 artiklassa sopimuksen mukaisesti perustetussa sekakomiteassa voidaan unionin puolesta ottaa kanta sopimuksen voimassaolon jatkamiseen, sen kesto mukaan

luettuna. Unionin edustajat sekakomiteassa voivat sopia sekakomitean päätösluonnokseen tehtävistä vähäisistä muutoksista ilman uutta neuvoston päätöstä. Ehdotuksen 2 artiklan mukaisesti sekakomitean päätös julkaistaan Euroopan unionin virallisessa lehdessä. Ehdotuksen 3 artiklan mukaisesti neuvoston päätös on osoitettu komissiolle.

Sopimuksen voimassaolon ehdotetaan jatkettavaksi 31.12.2025 saakka.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Euroopan unionin ja Ukrainan väliseen maanteiden tavaraliikennettä koskevaan sopimukseen tehtävistä muutoksista ja voimassaolon jatkamisesta koskevan ehdotuksen menettelyllinen oikeusperusta päätökselle, jolla neuvosto antaa luvan unionin ja kolmannen maan välisestä sopimuksesta, myös voimassa olevaa sopimusta muuttavasta sopimuksesta, ja annetaan ohjeet neuvottelijalle, on SEUT 218 artiklan 3 ja 4 kohta. Lisäksi SEUT 216 artiklan 1 kohdassa määritetään, että unioni voi tehdä sopimuksen yhden tai useamman kolmannen valtion tai kansainvälisen järjestön kanssa, kun perussopimuksissa on asiaa koskeva määräys taikka kun sopimuksen tekeminen on välttämätöntä jonkin unionin politiikalle perussopimuksissa vahvistetun tavoitteen saavuttamiseksi tai sopimuksen tekemisestä säädetään oikeudellisesti sitovassa unionin säädöksessä tai sopimuksen tekeminen voi vaikuttaa yhteisiin sääntöihin tai muuttaa niiden ulottuvuutta. Neuvoteltavat muutokset eivät muuta sopimuksen soveltamisalaa ja rajoittuvat toimenpiteisiin, jotka ovat tarpeen sen oikeudenmukaisen ja paremmin valvotun täytäntöönpanon varmistamiseksi. Sopimuksen tekemisestä määrätään Ukrainan kanssa tehdyn assosiaatiosopimuksen 136 artiklassa. Voimassaoloa jatketaan määräajaksi, joka on kestoltaan kohtuullinen. Muutoksista mahdollisesti aiheutuva hallinnollinen tai taloudellinen lisärasite rajoittuu tiukasti siihen, mikä on tarpeen sopimuksen täytäntöönpanon seuraamiseksi, ja sitä tasapainottaa muutosten mahdollistama sopimuksen jatkaminen ja sen mukanaan tuoma hallinnollisen taakan keventyminen sekä toimialan että jäsenvaltioiden kannalta.

Sopimuksen voimassaolon jatkamista koskevan ehdotuksen menettelyllinen oikeusperusta on SEUT 218 artiklan 9 kohta, jossa määrätään neuvoston päätöksistä sopimuksella perustetussa elimessä unionin puolesta esitettävien kantojen vahvistamisesta, silloin kun tämän elimen on annettava säädöksiä, joilla on oikeusvaikutuksia, lukuun ottamatta säädöksiä, joilla täydennetään tai muutetaan sopimuksen institutionaalisia rakenteita. Päätös, joka sekakomitean on määrä antaa, on säädös, jolla on oikeusvaikutuksia. Sopimuksen voimassaolon jatkamista koskeva suunniteltu päätös on sopimuksen 6 artiklan 2 kohdan mukaisesti sitova kansainvälisen oikeuden nojalla. Suunnitellulla säädöksellä ei täydennetä eikä muuteta sopimuksen institutionaalisia rakenteita. Euroopan unionin ja Moldovan välisen maanteiden tavaraliikennettä koskevaan sopimuksen ai-neellinen oikeusperusta on SEUT-sopimuksen 91 artikla.

Valtioneuvoston näkemyksen mukaan ehdotusten oikeusperustat ovat asianmukaisia ja toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen mukaisia.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Euroopan parlamentti antoi hyväksynnän EU:n ja Ukrainan sekä EU:n Moldovan tasavallan välisiin maanteiden tavaraliikennesopimukseen vuoden 2022 marraskuussa.

Kansallinen valmistelu

Valtioneuvoston kirjelmä on valmisteltu liikenne- ja viestintäministeriössä. U-jatkokirjeen kirjallinen menettely EU-asioiden komitean EU22-liikennejaostossa 15.-18.3.2024.

Eduskuntakäsittely

E-kirje (E 59/2022 vp) sekä valtioneuvoston U-kirjelmä (U 123/2022 vp) on käsitelty eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnassa.

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Tavaraliikennesopimukset on neuvoteltu unionisopimuksina, eivätkä ne sisällä EU:n jäsenvaltioiden toimivaltaan kuuluvia määräyksiä. Neuvoston päätösten 2 artiklassa säädetään unionin toimivallan käyttämisen rajoittamisesta sopimuksen soveltamisaikaan. Soveltamisajan päätyttyä unioni lakkaa välittömästi käyttämästä kyseistä toimivaltaa ja jäsenvaltiot käyttävät jälleen toimivaltaansa SEUT 2 artiklan 2 kohdan mukaisesti. Unionin toimivallan käyttäminen sopimusten osalta ei myöskään rajoita jäsenvaltioiden toimivaltaa meneillään olevissa tai tulevaisuudessa neuvotteluissa maanteiden tavaraliikennettä koskevista kansainvälisistä sopimuksista tai tällaisten sopimusten allekirjoittamisesta tai tekemisestä muiden kolmansien maiden kanssa ja sopimuksen soveltamisen päättymisen jälkeen Ukrainan ja Moldovan kanssa. Unionin toimivallan käyttäminen kattaa ainoastaan kyseisten sopimusten soveltamisalaan kuuluvat asiat. Sopimuksilla ei rajoiteta unionin ja jäsenvaltioiden toimivaltaa maanteiden tavaraliikenteen alalla niiden asioiden osalta, jotka eivät kuulu kyseisten sopimusten soveltamisalaan.

Normaalisti EU:n jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden kaupallisiin tavarakuljetuksiin vaaditaan kiintiöihin perustuvat kuljetusluvut, jotka perustuvat joko kahdenvälisiin valtiosopimuksiin tai CEMT-sopimusjärjestelmään. Myös Suomi vaihtaa kahdenvälisiä kuljetuslupia vuosittain molempien maiden kanssa. Ukraina ja Moldova kuuluvat eurooppalaiseen AETR-sopimukseen, 9 johon perustuen ukrainalaisten ja moldovalaisten kuljettajien on EU-alueen tieliikenteessä noudatettava ajo- ja lepoaika-asetuksen 561/2006 mukaisia ajo- ja lepoaikoja. Liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) 20 §:n 1 momentin mukaisesti ulkomailla rekisteröidyllä ajoneuvolla tai ulkomaalaisen yrityksen Suomesta vuokraamalla ajoneuvolla tulee olla 3 §:n tarkoittamissa kuljetuksissa Liikenne- ja viestintäviraston kuljetuslupa, International Transport Forumin kuljetuslupa tai Euroopan unionin säädösten mukainen lupa, jollei kansainvälisistä sopimuksista tai unionilainsäädännöstä muuta johdu.

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n 21 kohdan mukaan maakunnalla on yleisesti lainsäädäntövalta tieliikennettä koskevissa asioissa.

Taloudelliset vaikutukset

Rajoitetuilla ja väliaikaisilla maanteiden tavaraliikennesopimuksilla ei arvioida olevan suoria taloudellisia vaikutuksia Suomeen ja muutkin vaikutukset Suomeen ovat vähäisiä. Kyseisillä sopimuksilla on havaittu olleen keskeinen rooli solidaarisuuskaistojen yhteydessä ja ne ovat siten tarjonneet ukrainalaisille viljelijöille elintärkeän yhteyden ja edistänyt maailmanlaajuisia ruokaturvaa. Sopimukset ovat helpottaneet Ukrainan viljan, öljykasvien ja niihin liittyvien tuotteiden vientiä maanteitse, kun Ukrainan Mustanmeren satamat eivät ole olleet käytettävissä. Mustanmeren viljasopimuksen tekemisen jälkeen ukrainalaisen viljan vienti maanteitse on jatkanut kasvuaan, mikä on täydentänyt Mustanmeren kautta tapahtuvaa vientiä. Se on näin ollen auttanut ylläpitämään Ukrainan taloutta. Myös EU:n ja Moldovan välisen sopimuksen on katsottu edistävän Ukrainan jälleenrakentamista Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyssodan jälkeen. Nykyinen sopimus on aiheuttanut ongelmia valvonnan osalta, mutta näiden uskotaan paranevan sopimukseen tehtävien muutosten myötä.

Sopimukset ovat myös helpottaneet EU:n vientiä Ukrainaan ja siten hyödyttäneet EU:ta. Sopimukset ovat antaneet Ukrainalle mahdollisuuden tuoda EU:sta tarvitsemiaan tavaroita, erityisesti energiaa ja humanitaarista apua. Sopimukset eivät ole lisänneet merkittävästi ukrainalaisten tai moldovalaisten liikenteenharjoittajien määrää EU:n teillä. EU:n

liikenteenharjoittajat ovat olleet haluttomia liikennöimään Ukrainaan, koska EU:n vakuutusyhtiöt eivät useimmiten kata Ukrainan alueella tapahtuvia kuljetuksia ja koska EU:n kuljettajat eivät ole halukkaita lähtemään Ukrainaan. Sopimukset eivät näin ollen aiheuta kilpailullista uhkaa EU:n liikenteenharjoittajille, eikä tilanne todennäköisesti muutu sen ajanjakson aikana, jolle voimassaolon jatkamista ehdotetaan. Myös Moldovan tasavalta on EU:n kanssa tehdyn sopimuksen ansiosta voinut alkaa suunnata kauppansa Euroopan unioniin, ja sopimus on siten edistänyt Moldovan talouden asteittaista yhdentymistä läntiseen talouteen.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Sopimukset ovat nykyisellään voimassa 30.6.2024 saakka.

Asiakirjat

COM(2024) 117 final, COM(2024) 117 final LIITE
COM(2024) 116 final, COM(2024) 116 final LIITE

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Veli-Matti Syrjänen, veli-matti.syrjanen@gov.fi, p.029 5342 124

VAHVA-tunnus

EU/496/2024

Liitteet -

Viite -